

méltólag irogatott, a ki még most is pengeti *fiatal hatalmú lantját, édesen, meghatóan, fenségesen*“ (20. l.). Ah és oh, minek nem vár egy kicsit a nyomdafestékkal?!

(P. M.)

Népszerű egészségtan ez. a. Dr. Barabás József hódmezővásárhelyi orvos a „Tudományos zsebkönyvtár“ sorozatban (Budapest, Stampfel-féle könyvkiadó vállalat) igen hasznos könyvet írt, melyben a lakásra, ruházatra, táplálékra stb. vonatkozó hygieniát tárgyalja, teljes szakszerűséggel. A könyv ára: 1-20 korona.

KÜLÖNFÉLÉK.

Rendkívüli főtanácsi gyűlés. Az unitarius egyház nov. 24-én rendkívüli főtanácsi gyűlést tartott. Ferencz József püspök nyitotta meg az ülést azzal a tartalmas beszéddel, melyet fennebb közlünk. Az elnöki megnyitó után a gyűlés legelőször azt határozta, hogy a király Ő Felségét abból az alkalomból, hogy nehéz betegségéből felépült, a miniszerelnökség útján örömről fogja értesíteni. Meghatározta azt is, hogy a vallás- és közoktatásiügyi ministert üdvözlí, hogy az 1848. XX. t.-czikk alapján törvényjavaslatot szándékszik az egyházak segélyezésére és az egyházközségek terheinek könnyítésére, a képviselőházhoz beterveztetni. Azután megejtetett, a miért a rendkívüli főtanács tulajdonképp összejött, a közpénztárnok megválasztása, Hadházy Sándor egyháztanácsos személyében, egyhangu szavazással. Hadházy, ki eddig kolozsmegyei gyámpénztárnok volt, hosszabb beszédben fejezte ki köszönetét és tett ígéretet a hív munkára, melylyel szolgálni kívánja az egyházat, mire erőt, kitartást, segedelmet kívánunk, hogy ígéretét beválthassa. Albert Dénes egyh. tanácsosnak a pénztárnokság ideiglenes viteléért köszönet szavaztatott. Még egy pár ügyet tárgyalt a rendkívüli főtanács, melyek közül a vallásanári minősítés szabálytervezetét az egyházközségekhez utalta megvizsgálásra és ezzel a gyűlés bevégeződött.

Barabás András és Kovács Kálmán új főtanácsi tagok ezen a gyűlésen tették le a szokásos esküt.

A szabadtanítás congressusa, mely Pécsen octoberben tartott, kétségtelenné tette, hogy a vallásellenes collectivismusnak immár szép Magyarországon is vannak hívei, hogy boldogítsák a mi társadalmunkat; vannak „szabad gondolkozóink“. Mit ígér, mit nyújt a „szabad gondolkozók“ tana? . . . Franciaország nemesak az ultramontanismust próbálta ki, hanem néhány évtíz alatt a másik

végletet is, a vallástalan collectivismust, mely társadalmában nem kisebb rombolást vitt véghez, — ezt eléggé mutatja e füzetünkben fennebb közölt czikk, melynek tanulságaira utaljuk olvasóinkat.

A liverpooli unitárius egyházközség Angliában nov. 25-én kétszázéves fennállását ünnepelte. Egyike a legrégebb és legtekin-
télyesebb egyházközségeknek, hol ifju korában dr. Gordon Sándor a manchesteri theol. intézet igazgatója is működött mint segédlelkész bizonyos ideig, miről az ünnepélyen kedves emlékeket újított fel. Dr. Wicksteed H. Filep azután azokról emlékezett meg, kik hosszabbban szolgáltak a liverpooli gyülekezetnél. Nincs egy hely se, mondotta, Angliában, melyhez oly nevek fűződnének, mint Liverpool. Thom, Martineau, Beard és Armstrong itt voltak papok. E négy név e várost rájuk nézve mintegy Mekkává teszi. Liverpool adta Martineaunak az eszközüket, hogy a szellemi világ vezetője és tanítója legyen és Liverpool hozta teljes kifejlésre Armstrong szónoki erejét. A gyülekezet méltán büszke lehet e lelkészeire, kik oly ügyet szolgáltak és oly módon, hogy annak diadalmaskodni kell.

Angliában a rómaiásító anglikán püspökökkel szemben a protestans világiak tiltakozó gyűléseket tartanak. Közelebb, a Queen's Hallban kimondották, hogy elítélik a legtöbb püspöknek hivatalos eljárását, mint olyant, mely illoyalis az angol nemzeti egyházzal szemben, a mennyiben törvény ellenére olyan papokat vettek védelmükbe és léptettek elő, kik a nemzeti egyház rómaiásítására hajlamot mutatnak. Kimondották, hogy csak loyalis prot. papok ajánl-tassanak a püspökségekre és a korona adományából való javadal-makra. A gyűlés elnöke azt a nyilatkozatot tette, hogy a dolgok állása az anglikán egyházban oly komoly természetű, a minőt a reformatio óta nem is láttak Angliában. Mit tettek, kiáltott fel egy szónok, az anglikán érsekek és püspökök egy negyedszáz év alatt, hogy a nemzeti egyházat e gyalázatos állapotba juttatták, melyben azt a kormánytól kiküldött bizottság találta?! A püspökök magatar-tása miatt az angol nép kezdi bizalmát veszíteni az anglikán egy-házban. Az angol protestans hazafiak úgy látszik, elég éberek arra, hogy XIII. Leó álmának fehérleples visszajáró kísértéseit elüzzék.

Báró Bánffy Dezső az erdélyrészi ref. egyházkerület fő-gondnoka az egyházkerület november 9-iki rendes közgyűlése alkal-mával mondott beszédében az állam és egyház viszonyára a jelenlegi magyarországi helyzetre vonatkozva e nyilatkozatot tette:

A mi magyar református egyetemes egyházunknak, általában

a protestánsoknak, de kivétel nélkül a magyar állam összes egyházainak jogait törvények biztosítják. Egyébről nem is lehet szó, minthogy a törvénynyel biztosított jogok és szabadságok betartásának és végre is hajtásának. De éppen azért nyughatatlanok most napjainkban a kedélyek, mert nem látszik alaptalannak az aggodalom, hogy a törvények végrehajtása és alkalmazása tekintetében nézeteltérések látszanak fölmerülni és egyes esetekben tett intézkedések, a törvény rendelkezéseinek nem felelnek meg.

Már 1902. év november 8.-án a főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés előtt elhangzott megnyitóban egész sorozatát a sérelmeknek ismertettem, főképp hivatkozással az 1791. évi 26. t.-czikre. E sérelmek — ismételt sürgetés daczára — sok részben ma is fennállanak, daczára annak, hogy az idézett t.-czikk 6. szakasza határozottan kimondja, hogy protestáns hívek — például az úgynevezett kanonika vizitáció adatai alapján — fizetésre nem kötelezhetők. Nem kívánom főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés! az akkor részletesen felsorolt sérelmeket ismételni, nagy részben fennállanak azok; egyházi legfőbb hatóságaink — különösen az egyetemes konvent — ismételten fordult orvoslásért, legtöbb esetben eredmény nélkül. . . . Évek óta első sorban az 1848. évi XX. t.-czikk 2. és 3. szakaszainak kérdése uralta a helyzetet. Beismerem, hogy a 3. szakasz végrehajtása tekintetében értékes intézkedések történtek; beismerem, hogy a multtal szemben tetemes javulást értünk el, de mindennek daczára az eddig elért eredmény nem a kérdés megoldása és nem az 1848. évi XX. t.-cz. 3. szakaszának végrehajtása. E tekintetben a megoldást a törvény 2. szakaszában kifejezett viszonyosság és jogegyenlőségben kell keresnünk; e tekintetben az anyagiaknak az állam részéről való kedvezőbb kielégítése még mindig nem a megoldás, sőt talán éppen a valódi megoldás megnehezítése. A már ismételten hivatkozott 1902. év november 8-iki megnyitó beszédemben foglalkoztam a kérdéssel s akkor is elmondottam, hogy aprólékos, részleges tatarozás helyett, ha megoldást akarnak elérni, arra az útra kell lépni, a mely a Deák Ferencz által követett állam és egyház közötti viszony rendezése; az egyetlen helyes út — mint azt Deák is kívánta — kellő előkészítés alapján.“

Székely Mózes fejedelmünk emlékérmé. 1603-ban Kolozsvár városa azzal ünnepelte meg Székely Mózes trónra lépését, hogy tiszteletére becses emlékérmét veretett, az óvári templom oldalán ma is fennálló pénzverő-ház műhelyében.

A felirat ez volt: Moises Zekel De Semienfalva Vaivoda Transilvaniae Et Sicul. Comes. Két oroszlán egy koronán átiütő kardot tartott, felül oldalt két-két csillaggal és félholddal.

Másik felén az éremnek ez állt: Dominus Protector Meus. Claudiopoli és az évszám.

Tíz aransúlyú aranyból és ólomból öntötték ezt, azonkívül 6 aransúlyú ezüsből is.¹ (K—ó.)

Középiszkolai tanárok congressusa. A középiszkolai tanárság fizetési ügye már évtizedek óta megoldatlanul áll. Széll, Wlasics idejében már készen volt a javaslat, a mely a tanári közvéleményt teljesen kielégítette volna. Sőt a képviselőház bizottságai már le is tárgyalták, el is fogadták. A politikai viszonyok azonban a legutolsó perczen megakadályozták törvényerőre emelkedését: a Ház elé a javaslat nem kerülhetett. Azóta megtörtént az *ideiglenes* fizetékiegészítés. Az 1907. évi költségvetés tárgyalásánál Apponyi e kérdésről egészen megfelekedett. A tanárság e közben két ellentétes álláspontra helyezkedett. Egyik rész a *rangsor*, másik a *seniumos* fizetési rendszer mellett foglalt állást. Ez a pártraszakadás nem vitte előbbre, sőt ártott az ügy sürgős megoldásának. A középiszkolai tanárság szervezett képviselete — az országos középiszkolai tanár-egyesület igazgatósága — ismételten megjelent ez ügyben a hivatott forumok előtt s bár mindenütt jóakaratot tapasztalt, de teljesen megnyugtató választ nem kapott. Ezért a győri főreáliskola kezdeményezésére december 28—29-ére tanári congressust hívott össze, melyre az összes középiszkolai — állami és nem állami — tanári testületeket meghívta. A fizetésrendezés mértékéül most egységesen alakul ki az a felfogás, hogy a tanár kezdő és végső fizetése nem lehet kisebb az első folyamodású birakénál, a mint van ma a nyugat nagyon sok mivel államában. (g. k.)

Hol kevés az unitárius. Gyakran azt vetik szemünkre: igen kevesen vagyunk. Azonban mi csak örvendeni tudunk annak, hogy némely helyeken valóban igen kevesen vagyunk.

Mint a „Budapesti Hirlap“ 99. számából egyik mult füzetünkben közöltük, az unitáriusok aránylag legtöbben tanítatják gyermekeiket mind az alsó, mind a felső osztályokban. Ebben csak a zsidók versenyeznek velük. Itt tehát nem érínthet az a szemrehányás, hogy még az iskolákban is igen kevesen vagyunk.

¹ Tört. Tár. 1893. 566. 1.

Több más helyen csak örvendhetünk a feltünő kisebbségnek. A „Pesti Hirlap“ pl. a mult hónapban oly kimutatást közölt az országunkban mult évben történt bűnesetek statisztikájáról, mely nem válik a honfitársak nagy örömére. De mi mégis csak örvendhetünk annak, hogy a kimutatásból határozottan kitünik, a mit a statisztika egybeállítója is kijelent: az összes felekezetek tagjai közül az unitárius kerül a legritkább esetben törvény elé. Hogy a bíróságnak legkevesebb gondot okozunk, annak mi is örvendhetünk.

A mi népünk aránylag igen szegény. Az élet küzdelmes gond neki. Ezért az unitárius leányok szolgálatot kénytelenek vállalni már ifju, zsenge korokban és ott nagyon sok kisértést kénytelenek elszenvedni. Azt kellene hinnünk, hogy a kedvező statisztika reájok e kedvezőtlen körülmény miatt éppen nem alkalmazható. De eloszlatja ez aggodalmat a „Pesti Hirlap“ 194. száma, mely hiteles statisztikát ad a márianosztrai országos fegyintézetéről. Ott jelenleg 364 nő van rabságban. Közülök 233 kath., 54 ref., 17 luth., 56 gör. kel., 3 izraelita és 1 azaz egy egységshivő, unitárius. Azt az egyetlen egyet is ki tudja, milyen háromságos csábítások és gonosz elhíttetések vitték oda életének egyik vigyázatlan pillanatában. (K—ó.)

Gyász hírek: *Balogh György* toroczkói birtokos ez év folytán elhalálozott. A toroczkói egyházközségnek egyik áldozatkész tagja, Toroczkó vidékének egy tekintélyes férfias és egy nagy családnak feje hunyt el benne. Dr. *Balogh György* tordai ügyvéd, *Balogh József* és *Balogh István* egyetemi hallgatók édes atyjukat gyászolják az elköltözöttben. — Homoródoklándi dr. *Csiky Miklós* nyug. járásorvos, 1848-beli honvédtiszt életének 86-ik évében october 30.-án Bethlenben elhalálozott. A régi időknek egy tisztelt alakja, egyházuuknak egy buzgó tanácsosa, hivatásában sokaknak jóltevője költözött el a nemes férfiuban. Nevét *István* fia fogja tovább fentartani. — *Laborfalvi Berde István* nyug. kir. ítélőtáblai bíró november hóban Szolnokon megszünt élni. Egyházi központtól többnyire távol lakó, de érzésben és érdeklődésben mindig közel élő tagja volt egyházunknak. Három fiat hagyott hátra, kik közül az egyik tiszt a közös hadseregben, a másik meg az algiri franczia legióban szolgál s a harmadik ipari foglalkozásban. — *Gál Sándor*, kidei áll. tanító december 8.-án elhalt 55 éves korában. Derék tanító és egyházunknak lelkes tagja volt. Neje *Farkas Teréz* s gyermekei: *József*, *Ilo* és *Erzsi* fájlják mindenek felett elhunytát.

ARANYKÖNYV.

Adakozás a kolozsvári egyházközség temploma szükségseire és közalapjára.

(II. közlemény.)

1. A templom szükségseire:

Csegezy László	30 Kor.
Ajtay János	20 "
Sükösd Zsigmond	10 "
Dr. Bálint Gábor	10 "
Összesen :	70 Kor.

2. A közalapra:

Csegezy László	30 Kor.
Dr. Bálint Gábor	30 "
Összesen :	60 Kor.

Ez adományokért hálás köszönet! A további számos adakozást mindkét célra kérjük.

Az egyházközség elöljárósága nevében:

Kolozsvárt, 1907. december hó.

PÉTERFI DÉNES
unitárius pap.